

БОҚИЙ ФИКРЛАР

Билимдан ёзилар
бор тугун, чигал,
Билим бил,
укув ол ўзинг
ҳар маҳал.

Юсуф Хос
ХОЖИБ

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MILLIY KITOB PALATASI

Kuch - bilim va tafakkurda

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT • XALQ ZIYOLILARI GAZETASI • معرفت

1931-yildan chiqa boshlagan 2010-yil 27-fevral, shanba № 16 (8249) ISSN 2010-6416

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

МОНОПОЛИЯГА ҚАРШИ ИШЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА РАҚОБАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТИЗИМИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Монополияга қарши ишларни тартибга солиш тизимини янада такомиллаштириш, рақобат муҳитини изчил ривожлантириш, табиий монополиялар корхоналари фаолиятини назорат қилишни кучайтириш ва ҳўжалик юритувчи субъектлар томонидан нархларнинг асоссиз оширилишига йўл қўймаслик, иқтисодий ночор корхоналарни молиявий соғломлаштириш ишларини фаоллаштириш мақсадида:

1. Ўзбекистон Республикаси Монополиядан чиқариш, рақобат ва тадбиркорликни қўллаб-қувватлаш давлат қўмитаси Ўзбекистон Республикаси Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси этиб қайта ташкил қилинсин.

2. Қуйидагилар Ўзбекистон Республикаси Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитасининг асосий вазибалари ҳамда фаолияти йўналишлари этиб белгилансин:

монополияга қарши самарали сиёсатни амалга ошириш, монополиялик фаолиятни чеклаш тўғрисидаги ва табиий монополиялар ҳақидаги қонун ҳужжатларига риоя этилишини назорат қилиш;

республикада рақобат муҳитини ривожлантириш, товарлар (хизматлар, ишлар) бозорларида, биринчи навбатда ички истеъмол бозорида ва реклама соҳасида ноинсоф рақобатга чек қўйиш, маҳаллий давлат бошқаруви ва давлат ҳокимияти органлари томонидан ҳўжалик юритувчи субъектларга нисбатан ноқонуний хатти-ҳаракатларга йўл қўймаслик учун ҳуқуқий майдонни янада такомиллаштириш, жамоат тузилмалари билан чамбарчас мувофиқлаштирилган ҳолда истеъмолчиларнинг қонуний манфаатлари ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасидаги чора-тадбирларни амалга ошириш;

(Давоми 2-бетда.)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ ҲУЗУРИДА «ИЖОД» ФОНДИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Халқимиз маънавиятини юксалтириш, ёш авлодни Ватанга муҳаббат, миллий ва умуминсоний қадриятлар руҳида камол топтиришда бадиий адабиётнинг беқиёс ўрни, таъсири ва аҳамиятини инобатга олган ҳолда, адабиётимиз равнақи учун зарур шарт-шароитлар яратиш, ёзувчи ва шоирларнинг ижодий салоҳиятини тўла рўёбга чиқаришга кўмаклашиш ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш мақсадида:

1. Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 30 июлдаги 394-ф-сон фармойишига биноан ташкил этилган Республика комиссиясининг Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг Адабиёт фонди негизида Уюшма ҳузуридаги юридик шахс мақомига эга бўлган «Ижод» фондини (кейинги ўринларда — Фонд) ташкил этиш тўғрисидаги таклифи маъқуллансин.

Қуйидагилар Фонднинг асосий вазибалари этиб белгилансин:

Ўзбек адабиётини янада ривожлантириш, бадиий сўз санъати соҳасидаги ютуқларни кенг тарғиб этишга қаратилган дастур ва

лойиҳаларни амалга ошириш учун маблағлар жамғариш ва йўналтириш;

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоларининг самарали ижодий фаолиятини таъминлаш мақсадида улар учун зарур маиший, тиббий хизматлар кўрсатиш ва бошқа шарт-шароитлар яратиш;

адабиётимиз ривожига муносиб ҳисса қўшган кекса авлодга мансуб Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоларига аниқ йўналтирилган моддий ёрдам кўрсатиш;

ижодий кўрик-танловларни ташкил этиш, иқтидорли ёш адибларнинг Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси томонидан тавсия этиладиган ижод намуналарини, жумладан, биринчи китобларини нашр этиш учун молиявий ёрдам кўрсатиш;

халқимизнинг қадимий тарихи, бой маданияти, асрий анъана ва қадриятлари тараннум этилган, миллий маънавиятимизнинг мазмун-моҳияти теран бадиий ифодасини тошган мумтоз ва замонавий адабиётимиз муносиб намуналарининг хорижий тилларга таржима қилинишини ҳамда Интернетда кенг тарғиб этишни молиялаштириш;

(Давоми 2-бетда.)

ПУХТА ТАЙЁРГАРЛИК

муваффақият гаровидир

Айни пайтда «Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси» кўрик-танловининг Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят ва Тошкент шаҳар босқичи қизғин давом этмоқда. Хусусан, Тошкент вилояти Зангиота туманидаги 42-мактабда чизмачилик фанидан танловнинг вилоят босқичи бўлиб ўтди. Унда 11та тумандан вакил сифатида иштирок этган ўқитувчилар намунавий очик дарс ва амалий ишлари бўйича ўз билим ва маҳоратларини намойиш этишди.

— Бу йилги танловга барча иштирокчилар яхши тайёргарлик кўрганлиги уларнинг ишларида яққол намоён бўлмоқда. Айниқса, очик дарс шarti бўйича Тошкент туманидаги 9-мактабнинг чизмачилик фани ўқитувчиси Ойбек Ваҳобовнинг 8-синфда «Яққол тасвир» мавзусида ўтган дарси ўқувчилар ва ҳайъат аъзоларида катта таассурот қолдирди, — дейди вилоят методика маркази аниқ фанлар методисти Холбиби Ҳайитова.

Дарҳақиқат, қизғин баҳс ва мунозараларга бой тарзда ўтаётган танловда Чирчиқ шаҳридаги 16-мактаб ўқитувчиси Рашида Набиеванинг 9-синфда ўтган «Чизмаларда резбани тасвирлаш ва белгилаш», Пискент туманидаги 20-мактаб ўқитувчиси Ўткир Умаровнинг 8-синфда ўтган дарслари ҳам иштирокчиларнинг беллашувга пухта тайёргарлик кўриб келганидан далолат беради.

Суратда Тошкент туманидаги 9-мактабнинг чизмачилик фани ўқитувчиси Ойбек Ваҳобовнинг дарс жараёнидан лавҳа акс этган.

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ
олган сурат.

«Йилнинг энг яхши фан ўқитувчиси — 2010»

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

SIRTQI FAN
OLIMPIADALARI
uchinchi tur
savollari

3-бет

ИЛМ
РАВНАҚИ —
изланишу
саъй-ҳаракатда!

5-бет

EZGULIK TIMSOLI,
XUSH KELDING,
NAVRO'Z!

8—9-бетлар

СУВ ОСТИДАН
ТОПИЛГАН
«КОМПЬЮТЕР»

12-бет

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ ҲУЗУРИДА «ИЖОД» ФОНДИНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг моддий-техник базасини ривожлантириш ва мустақамлаш, унинг тасарруфидаги кўчмас мулкни бошқариш, Фонд маблағларидан Фонд низомида белгиланган вазифаларни амалга оширишда мақсадли ва самарали фойдаланиш.

2. Куйидагилар:

Фонднинг Васийлик кенгаши таркиби 1-иловага мувофиқ;

Фонд ижро этувчи дирекциясининг ташкилий тузилмаси 2-иловага мувофиқ маъқуллансин.

Белгилаб қўйилсинки, Фонднинг ижро этувчи директори Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг тавсиясига биноан Фонднинг Васийлик кенгаши томонидан лавозимга тайинланади ва лавозимидан озод этилади.

3. Фонднинг Васийлик кенгаши (Ш.Мирзиёев):

Ҳар йили Фонднинг даромад ва харажатлари истиқбол кўрсаткичларини тасдиқлаб борсин;

Фонд маблағларидан фойдаланишнинг асосий йўналишларини кўриб чиқсин ва маъқулласин;

Фонд олдига қўйилган вазифаларни амалга оширишда манфаатдор давлат, нодавлат ва жамоат ташкилотларини, шунингдек, Фондга ҳомийлик ёрдами жалб қилсин;

Фонднинг ижро этувчи дирекцияси фаолиятини Фонд даромадла-

рининг шакллантирилиши, харажатларининг асослилиги ҳамда маблағлардан мақсадли фойдаланилиши юзасидан мунтазам назорат қилиб борилишини таъминласин.

4. Куйидагилар Фонд маблағларини шакллантириш манбалари этиб белгилансин:

ноширлик ва матбаа корхоналарининг босма маҳсулотларини реализация қилишдан, шунингдек, босма маҳсулотларни ишлаб чиқариш ва реализация қилиш билан боғлиқ таҳрир, матбаа ва ноширлик хизматлари кўрсатишдан тушган тушумнинг 2 фоизи миқдоридеги ажратмалар;

«Дўрмон» ижод уйи коттежлари ва меҳмонхона хоналарини ижарага беришдан ҳамда Фонднинг вақтинча бўш маблағларини жойлаштиришдан олинган даромадлар;

юридик ва жисмоний шахсларнинг ҳомийлик ёрдами;

қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар.

5. Ушбу қарорнинг 4-банди иккинчи абзацда кўрсатилган ажратмалар фойдадан олинадиган солиқ, ягона солиқ тўлови ва давлат мақсадли жамғармалари ҳамда Бюджетдан ташқари мактаб таълими жамғармасига ажратмаларни ҳисоблашда солиққа тортиладиган базани камайтириши белгилаб қўйилсин.

6. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасининг:

«Дўрмон» ижод уйи ва Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси поликли-

никасини Фонд бошқарувига ўтказиш;

Фонд томонидан «Дўрмон» ижод уйидан фойдаланиш дирекцияси» unitar корхонасини таъсис этиш ва унга бошқариш учун берилган мулкдан самарали фойдаланиш вазифасини юклаш тўғрисидаги таклифларига розилик берилсин.

7. Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги Вазирлар Маҳкамасининг Захира жамғармасидан Фондга унинг айланма маблағларини шакллантириш мақсадида 2010 йилда 100,0 (юз) млн. сўм маблағ ажратишни, шунингдек, зарур бўлган ҳолатларда, кейинги йилларда маблағ ажратиш юзасидан Вазирлар Маҳкамасига таклиф киритилишини таъминласин.

8. Фонд ва «Дўрмон» ижод уйидан фойдаланиш дирекцияси» unitar корхонаси ҳамда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси поликlinikаси 2015 йил 1 январгача барча солиқлардан, шунингдек, давлат мақсадли жамғармаларига ва Бюджетдан ташқари мактаб таълими жамғармасига мажбурий ажратмаларни тўлашдан озод этилсин.

Белгилаб қўйилсинки, ушбу имтиёзлар берилиши муносабати билан бўшайдиган маблағлар фақат Фонд ва унинг бошқарувидаги

«Дўрмон» ижод уйидан фойдаланиш дирекцияси» unitar корхонаси ҳамда Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси поликlinikаси зиммасига юкланган вазифаларни бажаришга йўналтирилади.

9. Фонднинг Васийлик кенгаши Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси билан келишилган ҳолда Фонд уставини ҳамда Фонд маблағларини шакллантириш ва улардан фойдаланиш тартиби тўғрисидаги низомни бир ой муддатда ишлаб чиқсин ва белгиланган тартибда тасдиқласин.

10. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасига «Дўрмон» ижод уйи коттежлари ва меҳмонхона хоналарини уюшма аъзоларига ижодий хизмат сафарлари учун фойдаланишга бериш тартиби тўғрисидаги низомни бир ой муддатда ишлаб чиқсин ва белгиланган тартибда тасдиқлаш тавсия этилсин.

11. Фонд Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси балансидеги Тошкент шаҳри, Ўзбекистон проспекти, 16а-уй манзилидаги бинога жойлаштирилсин.

12. Мазкур қарорнинг бажарилишини назорат қилиш Ўзбекистон Республикаси Бош вазири Ш.М.Мирзиёев зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2010 йил 26 февраль

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

МОНОПОЛИЯГА ҚАРШИ ИШЛАРНИ ТАРТИБГА СОЛИШ ВА РАҚОБАТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТИЗИМИНИ ЯНАДА ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЧОРА-ТАДБИРЛАРИ ТЎҒРИСИДА

(Давоми. Боши 1-бетда.)

иктисодий ночор корхоналарнинг молиявий-иктисодий ҳолати ва рақобатбардошлигини чуқур таҳлил қилиш, хўжалик юритувчи субъектларни таркибий ўзгартириш ва уларнинг банкротлиги соҳасидаги функцияларини амалга ошириш, таркибий ўзгартириш, санация ва банкротлик масалаларини кўриб чиқишда давлат манфаатларини ифодалаш.

3. Ўзбекистон Республикаси Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитасига куйидаги ҳуқуқлар берилсин:

ўз ваколатлари доирасида давлат ва хўжалик бошқаруви органларига, маҳаллий давлат ҳокимияти органларига, хўжалик юритувчи субъектларга ва уларнинг мансабдор шахсларига монополияга қарши қонун ҳужжатлари, табиий монополиялар ҳақидаги, банкротлик тўғрисидаги, истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги, рекла-

ма тўғрисидаги қонун ҳужжатлари бузилишларини тўхтатиш ёки уларнинг оқибатларини бартараф этиш тўғрисида бажарилиши мажбурий бўлган ёзма кўрсатмалар бериш ҳамда берилган ёзма кўрсатмаларнинг бажарилишини назорат қилиш;

даъво ва ариза билан судга мурожаат қилиш, шунингдек, монополияга қарши қонун ҳужжатлари, табиий монополиялар, банкротлик, истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ҳамда реклама тўғрисидаги қонун ҳужжатларининг қўлланиши ва бузилиши билан боғлиқ ишларни судда кўриб чиқишда қатнашиш;

хўжалик юритувчи субъектларга ва уларнинг мансабдор шахсларига, шунингдек, давлат ва хўжалик бошқаруви органларининг ҳамда маҳаллий давлат ҳокимияти органларининг мансабдор шахсларига қонун ҳужжатларида белгиланган ҳолатларда ва тартибда жарималар солиш; истеъмолчиларнинг ўз

ҳуқуқлари камситилганлиги тўғрисидаги ариза ва шикоятлари юзасидан корхоналар ва ташкилотларни (уларнинг молиявий-хўжалик фаолиятдан ташқари) Назорат қилувчи органлар фаолиятини мувофиқлаштириш Республика кенгаши билан келишган ҳолда текшириш.

4. Ўзбекистон Республикаси Давлат мулки қўмитаси, Иқтисодиёт вазирлиги, Ташқи иқтисодий алоқалар, инвестициялар ва савдо вазирлиги, Савдо-саноат палатаси ва тадбиркорлик субъектларининг Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик корхоналари уюшмасини ташкил этиш тўғрисидаги таклифи қабул қилинсин ва унинг зиммасига куйидаги вазифалар юклансин:

кичик бизнес ва тадбиркорлик корхоналарини модернизация қилиш ва технологик жиҳатдан қайта жиҳозлашда, ушбу мақсадлар учун хорижий инвестициялар ва кредит ресурсларини кенг жалб этишда кўмаклашиш; маркетинг тадқиқотлари-

ни ташкил этиш, кичик корхоналар томонидан ички ва ташқи бозорларда рақобатбардош бўлган маҳсулотларнинг янги турлари ишлаб чиқарилишини ўзлаштиришда ҳамда уларни жаҳон ва минтақа бозорларига киритишда кўмаклашиш; уюшма таркибига кирадиган корхоналар ва ташкилотларга ахборот хизматлари кўрсатиш, кичик бизнес ва тадбиркорлик субъектлари учун кадрларни қайта тайёрлаш ҳамда уларнинг малакасини оширишни ташкил этиш.

5. Ўзбекистон Республикаси Монополиядан чиқариш ва рақобатни ривожлантириш давлат қўмитаси ҳамда унинг ҳудудий бўлиналари тақдим этиладиган даъволар юзасидан судларда кўриладиган ишлар бўйича давлат божи тўлашдан озод қилинсин.

Ўзбекистон Республикаси
Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2010 йил 26 февраль

Хар қандай самарали меҳнат рағбатлантирилиши зарур. Юртимизда ана шундай тамойил асосида соҳа ходимлари, жумладан, талабаю магистрантлар, аспирантлар бир неча номдаги давлат стипендиялари, давлат ташкилотлари томонидан таъсис этилган совринлар билан рағбатлантириб борилаётир. Тошкент фармацевтика институтининг «Дорилар технологияси ва фармация ишини ташкил этиши» ихтисослиги бўйича аспиранти Сарвар Алиев ҳам илмий тадқиқот ишлари учун Ўзбекистон Республикаси Президенти Давлат стипендиясига сазовор бўлди. 2007 йилда Тошкент фармацевтика институтини муваффақиятли тамомлаган Сарвар айнани пайтда «Йод танқислиги натижасида келиб чиқадиган касалликларда қўлланиладиган дори воситаларидан оқилона фойдаланиш» мавзусидаги номзодлик диссертацияси устида илмий тадқиқот ишларини олиб бормоқда. Илмий изланишлари натижалари бўйича республика ва хорижий илмий нашрларда 5та илмий мақола, битта услубий қўлланмаси чоп этилди.

ришқоқлиги, ҳаракатчанлиги, меҳнатсеварлигини талабалик пайтидаёқ сезганман, — дейди Тошкент фармацевтика институти фар-

Barkamol avlod — mamlakat kelajagi

мик, яъни тупроқда йод моддаси етишмайдиган ҳудудларда истиқомат қилади. Улардан йод танқислиги сабабли 43 млн. одамда ақлий ва жисмоний орқада қолиш, шу жумладан, 11 млн. киши кретинизм касаллигига дучор бўлганлардир. 760 млн. одамда эса бўқоқ касаллиги бор. Шулардан келиб чиққан ҳолда Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти ЖССТ томонидан йодга бўлган талабни қондириш учун ҳозирги кунда қуйидаги кунлик миқдор тавсия этилади: 50 микрограм (мкг.) — янги

сазан баликда 3,9 мкг. тухумда 3,5 мкг., йод бор. Бу маҳсулотлар меъёрида истеъмол қилинса — кони фойда.

ЭЪТИБОРГА МУНОСИБ ЖАВОБ БЕРИШИМИЗ ЗАРУР

Биз Сарвар билан адабиёт ва тиббиёт, одамларнинг турмуш тарзи каби мавзуларда, фармакоиктисодиёт фани келажаги, юртимизда ёшларга яратилган шароит ва имкониятлар тўғрисида ҳам суҳбатлашдик. Шунингдек, унинг орзу, режалари билан қизиқдик.

— Шароит ва имкониятлардан фойдаланмаслик — кечириб бўлмайдиган ҳолат. Баъзан ўқишга юзаки ёндашадиган талаба-ёшларни кўриб афсусланиб кетаман. Ўқиш, изланишлар олиб бориш ёшларнинг айнани кундаги вазифаси бўлиши зарур, — дейди у ва фикрларини исботлаш учун асосли иқтибослар келтиради. Президентимиз Ислом Каримовнинг «Фарзандларимиз биздан кўра кучли, билимли, доно ва албатта, бахтли бўлишлари шарт» деган таъкидлари ҳамда 2010 йилнинг «Баркамол авлод йили» деб номланишида узвий боғлиқлик, теран маъно мужассам. Биз бундай эътиборнинг қадрига етишимиз, унга муносиб бўлишимиз, бор кучимиз, шижоатимиз ва гайратимизни сарфлаган ҳолда фаолият юритишимиз керак.

Суҳбат асносида ёш олимдан айнани пайтда қандай китоблар ўқиётганини сўрадик. «Тарихий-биографик илмий-фантастик ва фармацевтика соҳасига оид чет эл муаллифларининг китобларини севиб мутолаа қиламан, — дейди у. Ҳозир соҳамга оид илмий адабиётларни ўқиб ўрганипман». Ёш тадқиқотчининг таъкидлашича, тараққиётга йўл — кўп ўқиб ўрганишда, изланишу ҳаракатда!

Тиришқоқлиги, эзгу саъй-ҳаракатлари билан устозлари назарига тушган ёш олим Сарвар Алиевнинг мақсадлари янада улкан — ўз билими ва иқтидорига таяниб, мустақил Ўзбекистонда фармацевтика соҳаси ривожланишига ва соғлиқни сақлаш тизимини такомиллаштиришга муносиб ҳисса қўшиш. Биз тиришқоқ, ниятлари улуғ йигитнинг оидин орзулари тўларуёбга чиқишини тилаган ҳолда у билан хайрлашдик.

Курбонбой МАТҚУРБОНОВ,
«Ma'rifat» мухбири

ИМКОНЯТИНГИЗНИ БОЙ БЕРМАНГ!

Бир кун Сарварни дадаси Убайдулла ака чақириб «Ўғлим, ўқитувчи — ўқувчи ҳаётидаги муҳим имконият, ундан фойдалана бил! Қолаверса, иложи борича дарсларга доимий тарзда қатнашиб бор, чунки мавзулар бир-бирига боғлиқ бўлади. Бир дарс қолдирдингми, тушунчаларни ўзлаштиришда қийналишинг мумкин», деди. Бу таъкид онгига ўрнашиб қолди. Шу боис у ўқитувчиларидан кўпроқ ўрганди, ўқув фанларини чуқур ўзлаштириш пайида бўлди.

Дарвоқе, Сарвар Юнусобод туманидаги 9-мактабда, Тошкент фармацевтика институти қошидаги академик лицейда ўқиш жараёнида ўзи қизиққан физика, кимё, биология фанлари мавзуларига оид масалаларга алоҳида эътибор билан қарар ва ечишга киришарди. Масалалар ечимида билмаганини, албатта, устозларидан сўраб оларди. Мисол ва масалалар ечишга қизиқиш эса уни устозлари билан ижодий муносабатга, асосийси, қўшимча манбалардан фойдаланишга яратди.

Сарварга бу хусусият олий ўқув юртида ўқиш жараёнида, «Йод танқислиги натижасида келиб чиқадиган касалликларда қўлланиладиган дори воситаларидан оқилона фойдаланиш» мавзусида изланишлар олиб бораётган кезларида, айниқас, асқотди. Инчунин, бўқоқ касаллиги экологик муҳитнинг организмга салбий таъсири, йод моддасининг етишмаслиги ва бошқа омиллар таъсирида вужудга келади. Шулардан келиб чиққан ҳолда республикамизда йод моддасининг етишмаслигини бартараф этиш мақсадида қатор изланишлар олиб бориляпти. Йодланган ош тузи ва озик-овқат маҳсулотларидан фойдаланиш каби йод тан-

ИЛМ РАВНАҚИ —

ИЗЛАНИШУ САЪЙ-ҲАРАКАТДА!

қислиги натижасида келиб чиқадиган касалликларнинг олдини олишга йўналтирилган оммавий чора-тадбирлар қўлланилмоқда. Лекин ёш болалар, ўсмирлар, ҳомиладор ҳамда туғруқ ёшидаги аёлларда ушбу чора-тадбирларга қўшимча равишда, таркибида физиологик дозада йод сақлаган дори воситаларидан фойдаланиш зарурияти туғилади.

ЯХШИ НИЯТ — УЛУҒ МАҚСАД

Дарвоқе, дунёда турли касалликларни даволаш, ташхис қўйиш ва олдини олиш учун қўлланиладиган дори воситалари тури 50 мингдан ошади. Бутун дунё миқёсида давлатлар соғлиқни сақлаш ташкилотларида дори воситаларига бўлган харажатлар йил сайин ошиб бормоқда. Шу сабабли, соғлиқни сақлаш ташкилотлари дори воситаларидан оқилона фойдаланиш усулларини ишлаб чиқиш ва улар ёрдамида дори воситалари учун харажатларни бошқаришга интилмоқда. Фармакоиктисодиёт фани даволаш усуллари ва дори воситаларини оқилона танлашни илмий асослаб бериш учун хизмат қилади. Чунончи, Сарвар йод танқислигининг олдини олишда ва унинг натижасида келиб чиқадиган касалликларда қўлланиладиган дори воситаларининг фармакоиктисодий усулларда иқтисодий самарадорлигини ўрганиш орқали бу дори воситаларидан оқилона фойдаланиш бўйича тавсияларни илмий асослаб беришни ўз олдиға мақсад қилиб қўйганди.

— Сарвар Алиевнинг ти-

мацевтика ишини ташкил этиш кафедраси муdiri, профессор Ҳикматилла Зайнутдинов. — Шу боис уни талабалар илмий жамиятига, тажриба-синов ишларига жалб қилдим. У илм билан шуғулланишни талабалик йилларида бошлади, анжуманларда илмий маърузалари билан фаол қатнашди. Айнани пайтда Сарвар олиб бораётган тадқиқотлар дори воситаларидан оқилона фойдаланиш ва самарали формулярлар яратишга, клиника ва беморларга дориарнинг энг арзон ва энг сифатлисини танлаб беришга қаратилгани билан аҳамиятлидир. Халқ манфаатини ўйлаб қилинаётган бу иш, илмий изланишлар долзарблиги, илмий янгилиги ва аҳамияти билан кўпгина мутахассисларнинг эътирофига сазовор бўлаётир.

Таъкидлаш жоизки, Сарвар тинимсиз изланишлари туфайли йод танқислиги натижасида келиб чиқадиган касалликларнинг шакллари бўйича турли даволаш усулларини иқтисодий баҳолашга эришди. Ёш олимнинг фармакоиктисодий таҳлил натижалари асосида ўзига хос даволаш усуллари аниқланди, яъни даволаш қиймати пасайди, ётиб даволанадиганлар сони озайди, беморларни даволаш сифати яхшиланди. Булар яхши кўрсаткичлардир. Зеро, олинган натижалар даволаш-профилактика муассаларида бюджет маблағларидан оқилона фойдаланишга асос яратди.

СОҒЛИГИМИЗ ЎЗ ҚЎЛИМИЗДА

Дунё бўйича 2 млрд. аҳоли (бутун аҳолининг 1/3 қисми) йод бўйича энде-

туғилган чақалоқлар ва 12 ойгача бўлган гўдаклар учун; 90 мкг. — 2-6 ёшли болалар учун; 120 мкг. — 7-12 ёшли мактаб ўқувчилари учун; 150 мкг. — 12 ёшдан катталар учун; 200 мкг. — ҳомиладор ва эмицикли аёллар учун. Кўриниб турибдики, бўқоқ касаллиги бу — дард эмас, балки организм ўсиши ва ривожланиши ҳамда физиологик ҳолатидан, организмдаги йод моддасига бўлган талаб қондирилмаслиги оқибатида келиб чиқадиган касаллик ҳисобланиб, унинг олдини олиш чора-тадбирларига риоя қилинганда бутунлай юзага чиқмаслиги мумкин.

Ёш тадқиқотчининг таъкидлашича, соғлигимиз ўз қўлимизда. Юртимизда ўсадиган ўсимликларнинг ҳар бири шифобахш хусусиятга эга. Мамлакатимиз олий ўқув юрларида таълим олаётган хорижлик талабалар юртимизда ёнғоқ, бодом, майиз, ўрик ва бошқа меваю фойдали неъматлар арзонлигини, уларни кўп истеъмол қилишгаётганини айтишди, ҳайрон бўласиз.

Олдиндан оққан сувнинг қадри — бебаҳо. Бунинг биз қачон англаб етамиз? Республикаимизда етиштириладиган мева, сабзавот ва гўшт маҳсулотларида анчамунча йод миқдори мавжуд. Масалан, 100 грамм хурмо таркибида 2,8 мкг. ёнғоқда 4,6 мкг. олмада 1,6 мкг. помидорда 2,1 мкг. картошкада 2,8 мкг., сабзида 1,4 мкг., пиёзда 1,8 мкг., кўк нўхатда 2,3 мкг. ловияда 1,7 мкг., гуручда 1,6 мкг., мол гўштида 2,1 мкг., қўй гўштида 1,8 мкг.,

ИЖОДКОР МУЗЛИКЛАР МАКОНИДА

Британиялик рассом Носир Аъзам Антарктидада нолдан 30 даража совуқ ҳароратда тўққизта сурат чизишни режалаштирмоқда. У ушбу мақсадда амалга оширилаётган экспедицияга тез орада жўнаб кетади, деб хабар беради «Би-Би-Си Ньюс».

Саёҳатга кетишдан аввал Носир Аъзам Лондонда улкан музлаткич камерасида тайёргарлик кўрди. Рассом у ерда бўёқ ва мўйқаламларни минус 22 даража ҳароратда салкам икки соат давомида текширди. Ўзининг айтишича, бундай шароитда ишлаш мураккаб кечган бўлса-да, у Антарктидага саёҳат пайтида совуққа анча кўникаб қолишига умид қилапти.

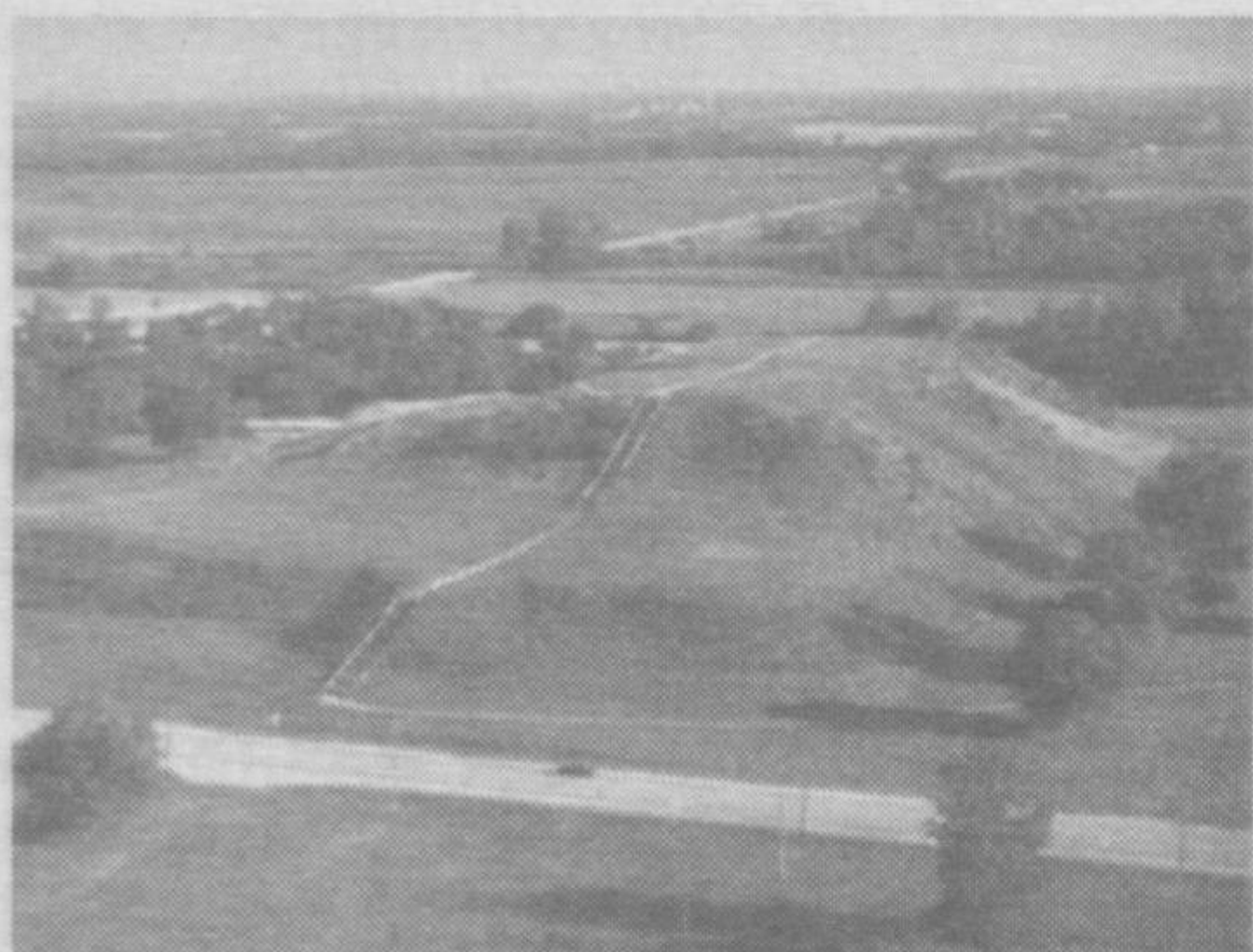
Айтиш керак, Носир Аъзам бундан олдин вазнсизлик ҳолатида ҳам ижод қилган рассом сифатида машҳур. У 2008 йили Россияга ташриф буюриб,

ИЛ-76МДК параболик учиш аппаратида ҳавога кўтарилган. Парвоз пайтида эса Фрэнсис Бэконга бағишланган олти суратни яратган. Уларнинг биттаси яқинда Нью-Йоркдаги кимошди савдосида 332,5 минг долларга сотилди.

Вазнсизлик ҳолатидаги парвоздан қайтгач, рассом кўп ўтмай, музликлар маконидаги сафарга тайёрлана бошлаган. Бунга 18 ой вақт сарфлади. Носир Аъзамнинг таъкидлашича, бундай ҳаракатга уни ноодатий шарт-шароитлардаги ижодий имкониятларни тадқиқ этиш истаги ундамоқда. Шунингдек, ижодкор яратилажак суратларида атроф-муҳитнинг такрорланмас чиройини акс эттиришини маълум қилди.

МИСГАР УСТАХОНАСИ ТОПИЛДИ

Америкалик археологлар Коллинсвилл шаҳри (Иллинойс штати)да қадимий ҳинду мисгари устахонасини топди, деб маълум қилди «Беллевилле Ньюс-Демократ». Миссисипи дарёсининг юқори қисмида аниқланган топилма XII асрга тегишли, деб тахмин қилинмоқда.

Сабаби, ўша даврларда ҳиндулар ҳали тош асри даражасидаги тараққиёт босқичини кечираётган эди. Шунга қарамай, улар мисни қайта ишлаш технологиясини ўзлаштиришган, металдан асосан тақинчоқлар ясаган. Бу ҳақида айна кўнларгача ҳам Миссисипи водийси бўйлаб топилаётган ҳиндуларга хос нақшлар билан безалган тақинчоқлар гувоҳлик беради.

Археологлар устахона қадимги Кахокия шаҳри ҳудудида жойлашганини аниқлашган. XI-XII асрларда у Шимоллий Америкадаги энг йирик шаҳар

бўлган экан. Аслини олганда, бу қадимий шаҳар ўрнида топилган иккинчи устахонадир. Биринчиси ўтган асрнинг 50-йилларида ҳаваскор археолог Грег Перино томонидан аниқланган. Аммо тадқиқотчилар Перино қазиб олиш ишлари пайтида қўллаган усуллар Кахокияга катта зарар етказганини айтишмоқда. Чунки у жараёнда тупроқни сурадиган қишлоқ хўжалик машиналаридан ҳам фойдаланган. Шунингдек, Перино мустақил равишда ҳудудни ўрганиб, унинг харитасини тузган, лекин у бугунги кун тадқиқотчиларига айтарли ёрдам бермаган.

ЁД ОЛИШ ҚОБИЛИЯТИ НИМАГА БОҒЛИҚ?

Тадқиқотчилар киши юзига қараб қиёфани ёдда сақлаб қолиш қобилияти биринчи ўринда генларга боғлиқлигини амалда тасдиқлашга муваффақ бўлди. Мақуайр университети илмий ходимлари бу ҳақида «Илм-фан миллий академияси изланишлари» журналида хабар беришди.

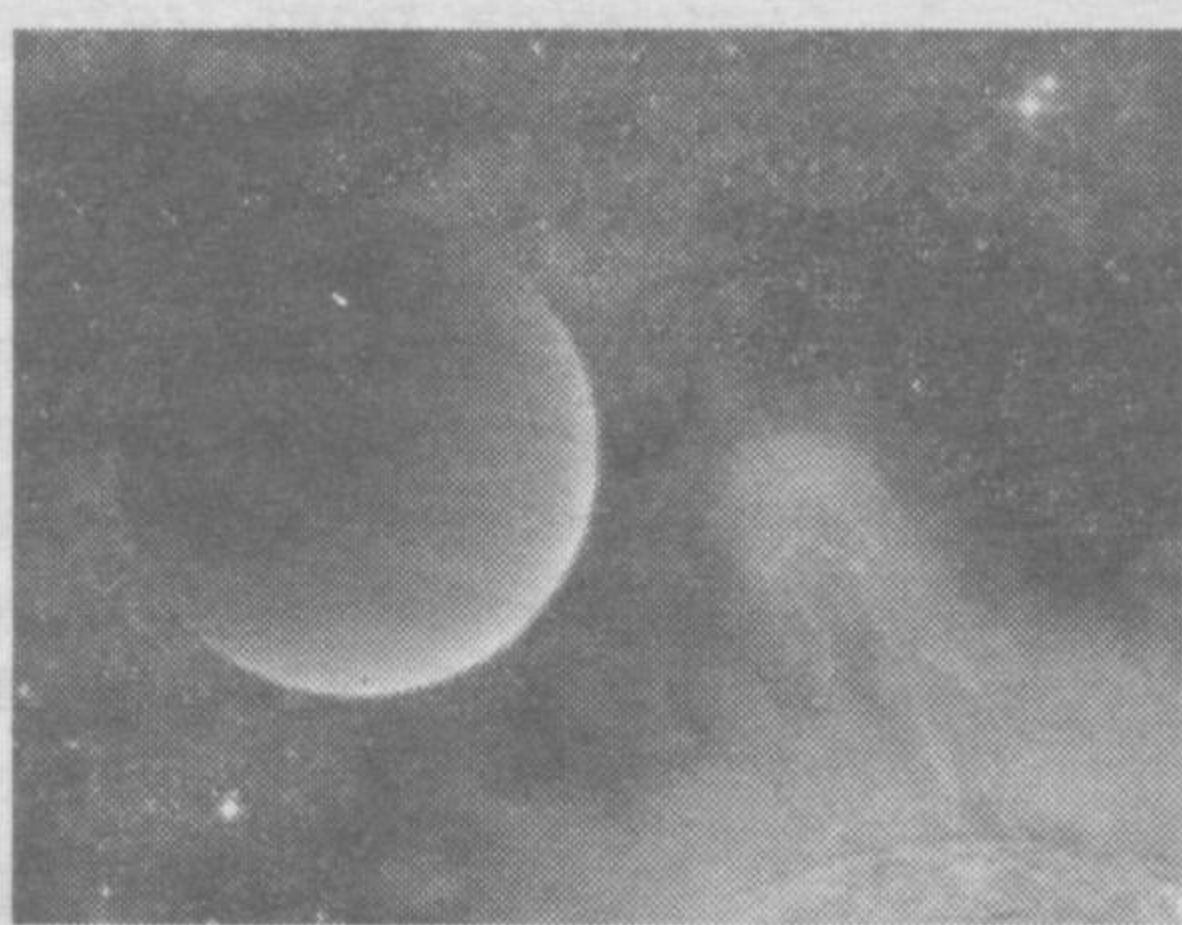

Шу пайтгача олимлар юзга қараб таълим ва эсда сақлаб қолиш жараёнида таълим ёки атроф-муҳит билан мулоқотга кириш асосий ўринда туради, деган фикрда эди. Янги йўналишдаги лойиҳа муаллифлари эса бир хил ва турлича ҳужайрали эгизаклар иштирокида изланишлар олиб боришди. Бир хил ҳужайрали эгизаклар иккига бўлинган битта тухумҳужайрадан ҳосил бўлганлиги сабаб уларнинг ген асослари ҳам ўхшаш бўлади. Хар хил тухумҳужайрали эгизакларнинг генларида оиладаги ака-ука ёки опа-сингилларники каби ўхшашликлар сезилади.

Тажрибаларда 298 жуфт эгизаклар иштирок этган. Мутахассислар уларга турли ракурс ва ёруғликда суратга тушган одамларнинг расмларини кўрсатиб, имкон қадар кўпроқ маълумотни сақлаб қолишни сўрашган. Маълум бўлишича, бир ҳужайрали эгизаклар тахминан бир хил миқдордаги суратларни эслаб қолишган. Аксинча, турли ҳужайрали эгизаклар кўрсатган натижаларда бири-бирига ўхшашлик сезилмайди. Демак, одамларни юзига қараб ёдда сақлаб қолишда генетик жиҳат катта аҳамиятга эга.

ЭНГ «ЁШ» ЭКЗОСАЙЁРА

Астрономлар ҳозирга қадар аниқланганлари ичида энг «ёш» ҳисобланувчи экзосайёра ҳақида маълум қилишмоқда. Бу ҳақида «Астрономия ва астрофизика» журналида чоп этилди. Астрономия фанида экзосайёра деб Куёш атрофида айланмайдиган, яъни Куёш тизимидан ташқарида бўлган сайёрага ном берилган.

BD+20 1790b деб қайд этилган мазкур самовий жисм тахминан 35 миллион йил илгари пайдо бўлган. Агар қиёсланадиган бўлса, Ернинг «ёши» 4,5 миллиард йилга тенг. Сайёра жойлашган система Куёш тизимидан 85 ёруғлик йилига тенг масофада жойлашган.

Мутахассисларнинг таъкидлашича, BD+20 1790b юлдуз атрофида айланиб, улар ўртасида тахминан Куёш ва Меркурий ораллигидаги каби масофа бор. Шунингдек, экзосайёра айланадиган юлдуз 35—80 миллион йил аввал вужудга келгани ҳам аниқланди. Бу кўрсаткич унчалик ҳам катта эмас, сабаби одатда олимлар камида миллиард йил олдин пайдо бўлган юлдузлар экзосайёраларини ўрганишади.

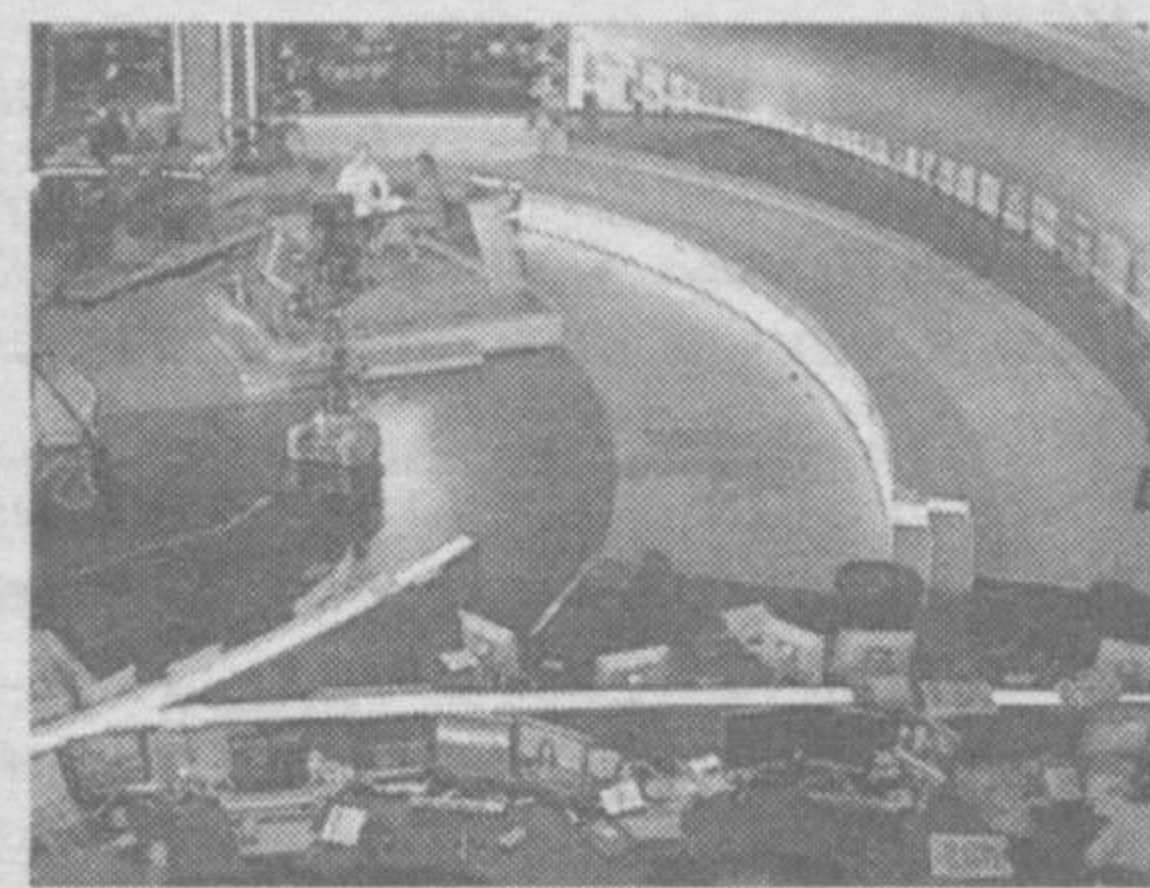
ЙИЛНИНГ ЭНГ ЯХШИ ТЕЛЕКАНАЛИ

«Скай Ньюс» Буюк Британияда йилнинг энг яхши телеканали сифатида эътироф этилди, деб хабар берди «Лента» манбаси.

Мутахассисларнинг фикрича, голиб телеканал халқаро янгиликларни ёритиш сифати ва мамлакатда юз бераётган воқеаларга тезкор равишда муносабат билдириши билан ажралиб туради.

Шу билан бирга, тармоқда фаолият юритувчи Алекс Кроуфорд «Йилнинг энг яхши тележурналисти» номинациясида тенгсиз топилган. Яна «Скай Ньюс» янгиликларга ўзгача ёндашуви, халқаро воқеаларни ёритиш номинациялари бўйича ҳам голибликни қўлга киритди. Жами бўлиб бу телетармоқ 4та, «Би-Би-Си» эса 7та мукофотга эга бўлди.

Таъкидлаш жоиз, Қироллик телевидение жамияти мукофоти 1978 йилдан буён бериб келинади. Танловда дастурлари Буюк Британия ҳудудида кўрсатиладиган телетармоқлар ҳамда мамлакатнинг янгиликлар каналларига маълумот етказиб берадиган ахборот агентликлари иштирок этиши мумкин.

БУЮК РАССОМНИНГ НОМАЪЛУМ СУРАТИ

Голландиянинг Зволле шаҳридаги музейда Винсент Ван Гог қаламига мансуб сурат намойишга қўйилди. «Ле Блют-фин тегирмони» номли мазкур ижод намунаси номаълум рассомга тегишли, деб эътироф этиб келинаётгани. Бу ҳақида «НРС Ханделсблад» маълум қилди.

Музей директори Ральф Кенинг гапларига қараганда, суратнинг буюк рассом қаламига мансублиги Амстердамдаги Ван Гог музейи мутахассислари томонидан тасдиқланган. Муаллифликни тасдиқловчи омилларга расм матосининг ҳажми ва тузилиши, ранглар тури, ёзув техникасининг ўзига хосликлари, шунингдек, сурат ортидаги Париж ижод буюмлари дўкони муҳрини киритиш мумкин.

Ван Гог асари сифатида кўрсатилаётган бу сурат 1975 йили Зволледаги музей асосчиси Дирк Ханнема томонидан ҳозирги ҳисоб-китоблар бўйича тахминан минг еврога тенг нархда сотиб олинган. Ўшанда гарчи Ханнема суратнинг муаллифи буюк рассом эканига иккиланмаган бўлса-да, экспертлар унинг гапларини шубҳа остига олган. Унинг вафотидан сўнг эса сурат музейга келтирилди. Зволле музейи раҳбариятининг илтимосларига кўра кейинчалик мутахассислар асарни экспертизадан ўтказишга рози бўлган.

«КЎЗЛАРНИ ВАҚТИДА ДАВОЛАШ ПОЗИМ»

Океан орти тадқиқотчилари кекса ёшдаги инсонларда аниқланган кўз касалликларини вақтида даволамаслик ҳолати Альцгеймер синдромига чалиниш хавфини ошириши ҳақида айтишяпти. Мичиган университети ходимлари 1992—2007 йиллар ораллигида нафақага чиқишда саломатлик ҳолати текширувидан ўтган 600 нафардан ортиқ инсонларнинг тиббий таҳлил натижаларини таҳлилдан ўтказган. Шунингдек, мамлакатнинг иккита энг йирик тиббий марказлари маълумотлар базасидаги кўрсаткичлар тадқиқ этилган.

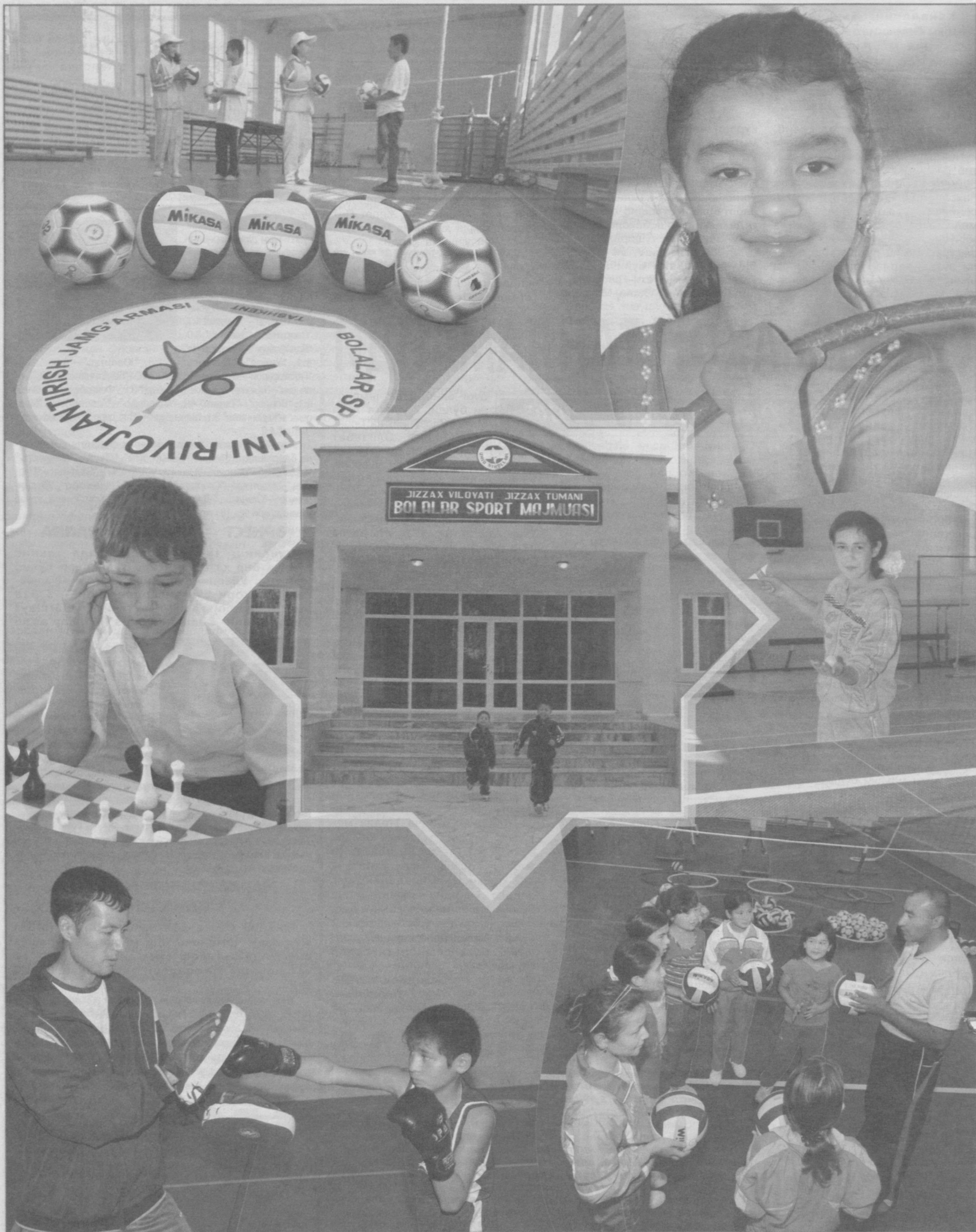
Кейинчалик Альцгеймер касаллиги мавжуд иштирокчиларнинг фақат 10 фоизи даставвал нормал кўриш қобилиятига эга бўлганини изланишлар кўрсатди. Интеллектуал қобилиятларни сақлаб қолганлар эса 30 фоизни ташкил этди. Бунинг устига, кекса ёшдаги одамнинг офтальмологга бир марталик ташрифи деменция билан касалланиш хавфини 64 фоизга пасайтирар экан. Хусусан, катаракта, глаукома ва турли ретинопатия каби кўз касалликларини ўз вақтида даволаш Альцгеймер синдромини орттириб олишга йўл қўймайди.

Натижаларга таянган ҳолда тадқиқот раҳбари Мэри Рожерс катта ёшдаги одамлар кўз касалликлари кўпроқ эътибор қаратиши зарурлигини маслаҳат берди. Мазкур масаланинг долзарблигини мутахассис қуйидаги ҳолат орқали изохламоқда. Текширувлардан глаукома ва диабетик ретинопатия каби хавфли кўз касалликлари бошланғич даврларда ҳеч ҳам сезилмаслиги ҳақида фақат 11 фоиз мамлакат аҳолиси билар экан, холос. Бундай ҳолатлар ҳақида ўз вақтида хабардор бўлиш учун эса офтальмолог кўригидан ўтиб туриш зарур.

Н.РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtincha bajaruvchi:
Bahodir JOVLIYEV

Tahrir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinbosari), "Учитель Узбекистана", Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Учитель Узбекистана"), Sa'dulla HAKIMOV.

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-122.
Tiraji 46517.
Hajmi 4 bosma taboq.
Ofset usulida bosilgan, qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:
Rayhona XO'JAYEVA.

Navbatchi:
Dilshod KARIMOV.

«Ma'rifat»dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar muallifga qaytarilmaydi.
belgisi ostida reklama materiallari beriladi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz
Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib—233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-53-16, fan, oliy va o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-26, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'lim yangiliklari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92(faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda erkin narxda

Dizaynerlar
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa aksionerlik kompaniyasi bosmaxonasi.

Korxonalar manzili: «Buyuk Turon» ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish vaqti — 21.00.
Topshirildi — 22.00
ЎЗА яқини — 21.00